

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Oliverii Florentii Waterloop Congreg. Oratorii B. Mariae
Aspricol. Presbyteri Monita Spiritvalia Et Moralia
Tetrastichis distincta**

Waterloop, Oliverius F.

Antverpiae, 1657

Titulus III. Rex, Nobilis, Civitas.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9689

Rex. Nobilis. Civitas.

Verère, quisquis es potens:
 Potentia impotentiam,
 Libidinem licentia,
 Vitiisque suadet omnia.

1. **V**T promptitudo sensuum,
 Omnisque membrorum vigor,
 Et motus à capite fluit,
 A Rege sic regni salus.

Argenti & auri vim time:
 Vitii ministræ sunt opes;
 Nam prompta res est ad scelus
 Opulentiaè potentia.

Opera inter humana, optimum
 Et maximū, Imperium, est opus;
 Inter necessaria optimum,
 Interque honesta maximum.

Quamcumque legem sanxeris,
 Huic primus ipse obtempera:
 Malè imperabit ceteris,
 Qui non prius didicit sibi.

Rex est imago Numinis,
 Illius ira fulmen est:
 Sed optimatum & civium
 Sermone crebro carpitur.

Si Regi in omnes omnia
 Licere vis; à legibus
 Si legis auctorem eximis,
 Abi, magister es malus.

Quod à DEO Imperium capis,
 Tibi datur ut bene imperes:
 Secus facis? sceptrum time
 Malè imperando perdere.

Abi, ista qui Regem doces;
 Qui discis, exitium time:
 Imò æquitati qui præes,
 Ad hanc tuo exemplo præi.

Regnare noli, subditis
 Si jura non placet dare:
 Regni statum, & pacem domus
 Servata servat æquitas.

Pœnas supra fidem graves
 Tyranne pendes legibus,
 Qui, quas iniquè sanxeras,
 Iniquius violas prior.

Provincias, urbes, domos
 Servata servat æquitas:
 Quæ regna non æquissimum
 Ius instruit, vis destruit.

Divina quisquis spreveris,
 DEUM verère vindicem:
 Seu magnus es, seu maximus,
 Pugnabis incausum DEO.

Quod est bonum, fac, & jube:
 Quod est malum, vita, & veta:
 Nisi antè vir fueris bonus,
 Bonus esse Princeps non potes;

Te nemini anteferas homo:
 Sublatus invidiam fuge,
 Mortis memor, quæ regibus
 Æquare gaudet remiges.

Medi-

Meditare iudicium DEI;
 Quod & profanos, & sacros
 Dum iudicabit Iudices,
 Numerabit innumeros reos.

Horre, tribunalis memor,
 Quod Cæsares, Reges, Duces,
 Et Principes ad se citat,
 Et, heu! reos inter locat.

Radix cupido criminum
 Abscondit æterna: ingerit
 Caduca: quæ fulgent foris
 Miratur; intus nil videt.

Regum, Ducum, seu Principum
 Nemo intumescat: sub DEO
 Omnes ad unum, & singuli
 Quotquot sumus, servi sumus.

Ne largiore nobiles
 Pulmone spuma spiritûs:
 Videbis inter cælites
 Sceptrum ligoni cedere.

Stant regna cuncta Numinis
 Caduntque Providentiâ:
 Hoc Christianis seriò
 Da pensitandum regibus.

En regna, quæ stabant, cadunt.
 Quid corda turgent? quid duces?
 Reges quid atavi? nunc cinis.
 Vetus memoria? oblivio.

2. Suprema Rex PHILIPPUS
 Vitæ trahens suspiria;
 Iam sentiens propinquo
 Gravata letho lumina,

His fertur allocutus
 Natum PHILIPPUM vocibus:
 Fili PHILIPPE, patris
 Regni que reliquum decus,

Prudenter & peritè
 Vitæ tenorem diriges,
 Si Numinis timore
 Humana spernas omnia;

Si funere eruditus,
 Verboque doctior meo,
 Sceptrum, decusque regni
 Bullæ instar habeas vitreæ.

3. Videaris ut vir, expetis
 Miserè timeri; at sic tuum
 Prodis metum: virum negat,
 Ferociæ pater, timor.

Hac disce normâ vivere,
 Timeas ut ipse neminem;
 Timendus ipse nemini,
 Et victor hostis, & tui.

Sancti Timoris immemor
 Si fidis arti, robori,
 Industriæ, auro, stemmati,
 Præceptis levi flatu rues.

Opus est tyranni, prosequi
 Tyrannidis vestigia,
 Auferre opes, vitam, & boni
 Fœdare odorem nominis.

Opus est tyranni, mortuos
 Vorare, ridere exules,
 Verbi que magnificentiam
 Celare mendaces dolos.

X

Est

Est prima cura Numini,
Bonos tueri : hos à malis
Vexari & adfligi DEUS
Permittet, ac tuebitur.

Est cura Numini altera,
Punire pravos : hos bonis
Artes dolosas texere
Permittet ; at post puniet.

Hodie malorum tam frequens
Annona, tantaque est seges,
Sit census ut tutissimus,
Habere quod perdas nihil.

Bella inter, est, nullas opes
Habere, magna pars opum ;
Carere ne doleas minus,
Quàm, quas habes, amittere.

Vox vera: plebs & rustici
Ut sunt tyranni pascua,
Sic & tyrannus, dæmonis.
Malè imperans, perit malè.

Pastor vel hircos, si lubet!
Errare, gratis mulgeat:
Exinde nil præter meri
Fontes cruoris exprimet.

Nil continente paupere
Datore cense ditius:
Nil colligente divite
Raptore pauperius puta.

Honestâ cur pauper loquens,
Et recta, vulgò spernitur ?
Vulgus crumenâ in fordidâ
Plus audit auri pondera.

4. Si, quod decet, semper vigil
Animus magister imperet,
Oculi nihil peccent tui:
Facit nocentes Rex piger.

Vt plurimum dominus domûs,
Est servus unus omnium.
Sui æmulantur Principis
Mores bonos cives boni.

Terrestris orbis Principum
Delicta, strictioribus
Haud continentur finibus ;
Orbem universum pervolant.

Quod Rex agis benè, aut malè,
Haud sistit in te : mox abit
In vulgus exemplum, & brevî
Grege, Rege claudo, claudicat.

5. Te, forte qui Regum putas
Nil esse in orbe beatius,
Aut larva rerum, aut nominum
Species inanis decipit.

Quos altiore conspicias
Solii federe culmine,
Rutilâ nitentes purpurâ,
Armisque septos tristibus ;

His, mente saltem, detrahe
Cultûs inanis tegmina,
Cernes frequenter fordidis
Intus ligatos vinculis.

6. Vir magnus errat ? argue
Crimen viri ; sed in viro
Ostende crimen altero,
Ne censor audax audias.

Invisa

Invisa magnis veritas
Proritat iram aut nauseam:
Sæpè hostis hostem fortiùs,
Quàm lingua adulatrix juvat.

Cur hoc videtur sæculo
Miserrimis Regum status?
His veritatem dicere
Pauci volunt, multi timent.

Tenere cuncta quem putas,
Verace Rex eget viro:
Regnum Verona divitat;
Depauperat Placentia.

Paucissimi, rarissimi
Placere magnis auribus,
Os liberum quibus fuit,
Et mens rei impatiens malæ.

Ius eloquendi liberum
Si temporis negat rigor;
Ius sentiendi liberum
Tempus negabit nemini.

Vbi Regis aurem commodam
Titillat assentatio,
Ibi muta veritas jacet,
Ibi suada regnat vanitas.

Non est adulator sator,
Qui munus accepit vetus:
Iterùm parabit obsequi,
Cùm munus esuriet novum.

Si lingua adulatrix tuas
Perflarit aures; alteri
De te caveto credere,
Quod antè non credas tibi.

Calumniator est hiems;
Æstas adulator: per hunc
Nec eris apud te; nil eris
Prorsus per illum apud alterum.

7. Ab improbi oblatum manu
Ne fume munus: forsitan
Largitione vult sui
Delere criminis notam.

Cùm quid petes à Principe,
Lætus repulsam sustine:
Redibit opportunitas,
Ut annuat quod abnuit.

Qui dona mittis Principi,
Donas? an astutè petis?
An sceneraris? fors tuis
Auceps dolis captaberis.

Fers dona pauper diviti?
Vel desipis, vel quod dare
Vidèris, id, vel plus capis:
Spe plus quidem, re vix idem.

Vt odi egentem, diviti
Qui larga defert munera;
Sic verba dantem pauperi,
Cui cibum & potum negat.

Vbique amicum pauperem
Potentis ignorant fores:
Amica semper, & patens
Est aula dives diviti.

Viro potenti, aut diviti,
Sociare te pauper cave:
Meliùs solet dives datam
Servare cum pari fidem.

X 2

Tibi

Tibi quando plus nimio places,
Iactasque te esse sat tibi;
Quî fit, cupido, & spes tua,
Aliena ut esuriant bona?

Patiantur, an pariant opes
Dementiam, ne disputa:
Sed inde natam te scias
Debere nequitiam pati.

Hodie quod ardentem cupis,
Cras fortè compos negliges:
Quem res negata vellicat,
Frequenter infatuat data.

Est ille dives & potens,
Sat esse qui fecit sibi:
Haud ille pendet à novis
Ævi superbi fraudibus.

8. Vetères novat mores honor,
More hujus ævi: tu tamen
Honore mutatus novo,
In more mutaris nihil.

Te dignitatis pro gradu
Sublimiore nil move;
Tibi, tui sat conscio,
Fiet gravis quam sustines.

Honoris ad novi gradum
Evectus, humilem te omnibus
Subscribe servum; se tamen
Ut nemo rideri putet.

9. Parcè impera; nec viribus
Apud bonos sceptri utere:
Miti atque clementi DEO
Violenta jussa displicent.

Tuos habe non ad pedes,
Sed in sinu: ducem decet
Amore palmæ milites
Animare, non vi cogere.

Pœnâ coërcentur mali;
Boni excitantur præmio:
Virtus seipsâ præmio
Bonos facit, facit viros.

Frequentior severitas
Auctoritatem destruit.
Te posse, qui nunc imperas,
Servire cogita brevî.

Hodie gubernas; cras potes
Subesse: qui nunc imperas,
Parère disce: nunc herus,
Expecta ut olim servias.

Achillis, in scænâ, histrio,
Priamive personam gerit:
Sed vix peracta est fabula,
Cum sortem ad antiquam redit.

Te crede talem: quam geris,
Persona, munus est DEI.
Ne palla fallat, crebrius,
Quid sis, apud te cogita.

Non Cæsar, aut Rex, sed tua
Te nobilem virtus facit:
Virtute pulchrâ pulchrius
Fit nobilis, quam nascitur.

10. Cæsar PHILIPPI filius,
Laus est PHILIPPI; Cæsaris
Pater, PHILIPPUS NERIUS;
Immensa laus est Cæsaris.

Orna-

Ornare docta Cæsares,
Onerare discat purpura.
Quem? Cæsarem; sed Cæsarem
Quem non creavit Cæsarem.

Quos vestiebat purpura,
Faciebat olim Cæsares:
Te, Cæsar, unum purpura
Non fecit; esse repperit.

Illis honori purpura,
Oneri tibi, Cæsar, fuit:
Sat luce splendes nominis,
Re Cæsar, ante purpuram.

Sub fasce purpuræ gemis,
Quæ Cæsares tot extulit:
Quæ tot levarat Cæsares,
Hæc Cæsar unum te gravat.

Illi ambiere purpuram,
Quâ Cæsar invitus rubes:
Posuere mœsti Cæsares,
Quàm ponis ultrò purpuram.

Stirpis decus factis proba:
Virtute pulchrius puta
Genus auspicari, criminis
Quàm fœditate solvere.

Meliùs paratur Nobilis
Virtutibus, quàm nascitur.
Beatus es, si te aureo
Amplectitur virtus sinu.

E Sole lux; Sol è Polo;
E fronte virtus promicat:
Formam videns, amo virum:
Non forma, sed virtus capit.

Medium tenet virtus locum:
Tu cùm bonos inter duos
Medius sedes, medium vide
Virtus ut obtineat locum.

II. Ob patris ingentes opes,
Aut prisca avorum stemmata,
Tumere noli: sunt bona
Majora, virtus & pudor.

A stirpe avorum nobili
Tibi est honestè & splendide?
Lauda parentes: gloriâ
Time tumere non tuâ.

Virtute nobilitas tibi,
Labore creverunt opes?
Nec ipsa virtus, nec labor
Tumere te fastu sinant.

Opes avitæ quem solent
Inflare, qui rebus citò
Turget secundis, murmure
Reflantis auræ detumet.

Proavos, avos, imagines,
Fumosque jactas cereos:
Conare rebus inclytum
Æquare nomen arduis.

Quid esse censes nobilem,
Præterquam honestè vivere?
Quò clarius tibi est genus,
Hòc sit minor licentia.

Quò dignitati plus licet,
Tantò tibi libeat minùs:
Quò factus es sublimior,
Hòc, ne cadas, magis time.

X 3

Scis,

Scis, magne vir, tuus tibi
 Quàm magna debeat cliens:
 At si ipse, quantò debeas
 Majora nescis, es miser.

Qui servulos pascit domi
 Plures, facultas quàm ferat,
 Hunc fortè servorum brevî
 Fieri videbis servulum.

Time, & cave, ne plurimo
 Circumdatus satellite,
 Te tot deinde sentias
 Depauperatum furibus.

Iniqua fit distinctio
 Heri atque servi: est omnium
 Pater unus, unus arbiter;
 Servos, herosque lex ligat.

Humanitatis sit tuæ
 Et liber & servus memor:
 Quòd servitutum serviat,
 Homo esse nemo desinit.

Servum licet pecuniâ
 Tuos in usus emeris,
 Famulumque jure nuncupes,
 Hominem quoque esse cogita.

Juvenem quoque & servum lubens
 Audi monentes; maxime
 Meliora quando liberi,
 Senisve consiliis dabunt.

Est apta sæpè temporibus
 Olitor locutus servulo.
 Catena vim mentis nihil
 Minuit: vtrumvis audias.

Haud servus, aut ignobilis,
 Time vocari, sed malus:
 Genus omnium putris caro:
 Verè viri, virtus, genus.

Non tempori, sed moribus
 Adscribe, quòd vir, femina,
 Vrbs, civitas, provincia,
 Regnum bene audit, aut malè.

Regnum vacillat, cui puer
 Dat jura; ubi convivium
 Benè manè tractant Principes,
 Diemque disperdunt jocis.

12. Multam salutem Principi
 Optare, prodest civibus:
 Nullam salutem Principi
 Potare, cum decet, licet.

Minus salutis hoc habes,
 Quò plus salutis ebibis:
 Quæ te, miser, salvet salus,
 Qui tot salutes hauseris?

Quem Rex Alexander suo
 Nodum ense solvit, quæritur,
 Gladiine, an ingenii magis
 Mucrone no dum solverit.

Hunc ingenium nullo potes
 Mucrone nodum solvere:
 Nec ille Rex, licet potens,
 Villo ensis ictu ruperit.

Dic cur Alexandro unicus
 Juveni nec orbis sufficit?
 Mens magna Regis maximi
 Est orbe major maximo.

Cur

Cur magnus idem maximo
Non unus orbi sufficit?
Quia Rex Alexander minor
Est orbe, sit magnus licet.

Majoris orbis est homo
Dilucidum compendium:
Corpusculo quidem minor,
Sed mente major maximâ.

Parvum te, & ingentem vide:
Es orbe major & minor:
Nanus, minorque corpore;
At mole mentis es gigas.

13. Est civium salus, amor:
Quam magnâ, tam felix erit
Hæc civitas, in qua omnium
Erit cor unum civium.

Res parva crescit civium
Concordiâ; discordiâ
Dilabitur res maxima:
Ut rem augeas, paci stude.

Partes, simultas, factio,
Provinciarum & urbium
Sunt lenta febris; at sacræ
Sunt pestis, & labes domûs.

Est patriæ felicitas,
Cum Rege quando Præsules
Iunctim regunt: ubi dissident,
Propè est ruina patriæ.

Vrbs stare non potest diu,
Quam plebs patresque dividunt:
Vbi plebs repugnat patribus,
Est urbs propinqua casui.

Vrbs notat mores malos
Iterata sæpè concio:
Sermonibus nil est opus,
Vbi facta fulgent optima.

Vbi corde clausa perfido
Fraus regnat, & malus ambitus;
Ibi propriis odiis brevî
Lacerabitur Respublica.

Virtutis oderunt boni
Peccare amore: civitas
Raros habebit hæc bonos,
In qua probum esse, sit probrum.

Quod publicâ in re, Principe
Tractatur invito, scelus,
Aut partis ægræ morbus est,
Toti venenum corpori.

Et Regis, in malum gregis,
Molitiones callidæ,
Gregisque clancularia
Consulta, regnum diruunt.

Errante plebe, plurium
Capitum furente bestiâ,
Regnare agyrtes incipit,
Ruit ordo, mundus fit chaos.

Plebi furenti blandula
Ne crede, sed minùs minas:
Suo seipsam turbine
Popularis ira dissipat.

Maris satur, jubeo, veto,
Pericla devita maris:
Quid à mari tutum putes,
Quod in seipsum sic furit?

Dum

Dum litigat grex arietum,
Fit victor & victus lupo
Optata præda; at hic satur,
Vrfo aut leoni fit cibus.

Est eloquens violentia:
Hæc una nolentes prius
Facit volentes; injicit
Etiam gigantibus manum.

14. Patriam togâ aut sagô juva,
Cives vel inter exula:
Se denegare patriæ,
In patriâ exilium est pati;

Animi nitore te DEO,
Modestiâ te civibus
Probare si studes tuis;
Es patriæ natus bono.

Si patria est probro tibi;
Sic vive ne sis patriæ:
At quando, ubi, quoties humo
Te tollis, à fumo cave.

Vbique patriam bonus,
Vbique fortis invenit:
Forti, bono omne fit solum,
Salum fit omne patria.

Ibi patria est, vbi est benè;
Vbi est malè, exilium: bonus
Facies ubique patriam;
Patieris exilium malus.

Natura patria est bonis,
Non terra: nemo in exulis
Bonus dolebit nomine:
Tibi fac ubique patriam.

Vates canit: Viro solum
Est omne forti patria:
Sed ubi anteit res artibus,
Est, ferre m ores, durius.

15. Est aula Circe cordium;
Est aula fucis horreum;
Morum Charybdis curia;
Ditis crumenæ spongia.

Est rarus inter Aulicos,
Cui providus Princeps velit,
Tutoque possit intimæ
Arcana mentis credere.

Esto tuus, quoad licet,
Non aulicæ cliens domûs:
Est insolente mitior
Electa paupertas hero.

Procul sit ambitio, nisi
Vt liber esse desinas:
Honoris ambitio placet?
Et servitus placeat comes.

Est servus, & vivit miser,
Multis superstes mortibus:
Cur, sponte servus, Aulicus
Quot odit, ambit tot neces?

Non pœna, non crux, non labor,
Sed causa martyrem facit:
Aliàs liceret Aulicos
Multos vocare martyres.

Aulam fidelem, sobriam,
Piam, modestam quando te
Reperisse credam; me duce,
Aut me sequente, aude sequi.

Quòd

Quòd nec fidelem, nec piam
Ingressus aulam sis, doles,
Querereſque; nec tamen fugis :
Me, bis miſer, miſeret tui.

16. Ambis honores, ceu tuis
Meritis inantè debitos:
Meritò time, ne te dies
Probris onustum detegat.

Vigili cave ſolertiâ,
Ne priſtino excidas gradu:
Cùm dignitatem amiſeris,
Eris vel ignavo jocus.

Linguae typho, barathrum gulae,
Libido, tres peſtes tuae
Sunt dignitatis : ni fugis
Hæc monſtra, te fugit pudor.

Eſt rebus humanis fides
Gypſata : res aulae time:
Vix culmen altum viceris,
Cùm lapſus ima iterùm petes.

Magni ambitu cognominis
Nomen cave amittas bonum:
Sequitur tegentem ſe fugâ,
Fugit ſequentem gloria.

17. Errare te ſcio nimis,
Qui velle me putas coli:
Mihi coli non convenit;
Sed colere convenit tibi.

Hoc nolo, quod non convenit;
Quod convenit, quidni velim?
Cavebo, ne colar nimis;
Ne non colas ſatis, cave.

Te crede falli, qui tuo
Honore me credis capi:
Honor, quo honoror, haud meus;
Sed quo me honoras, eſt tuus.

18. Res mutua, & foenus frequens
De liberis ſervos facit.
Imago furti eſt, lautius
Vixiſſe quàm cenſus ferat.

Qui liber eſ, fuge annua
Quæ foenus addit nomina:
Foenus clientes exedit,
De liberis ſervos facit.

Non poſſe, quod debes, dare,
Mors inſepulta eſt. Tu boni
Amore nominis, notam
Citò fuge tardi nominis.

Ne creditori, cùm potes,
Differ dare: expunge ocyus
Nomen vetuſtum; conſcius
Non eſſe, quod debes, tuum.

19. Eſt cordis illex avia.
Avarioris alea:
Poſitiſque nummis ludere,
Eſt vitæ honeſtæ oblivio.

Eſt alea incertiſſimi
Ioculare mancipium lucri:
Mentem, aleator quiſquis eſ,
Tempuſque habes venalia.

Y

Iuſti-